

KURUKSHETRA UNIVERSITY

KURUKSHETRA

(Established by the State Legislature Act XII of 1956)

SCHEME, SYLLABUS AND COURSES OF READING
FOR
M. A. SANSKRIT (PREVIOUS)
SEMESTERS : I & II

(Modified w.e.f. the Academic Session : 2016-2017)

Semester – I	Examination : December,	2016
Semester – II	Examination : May,	2017

Published by:
REGISTRAR
KURUKSHETRA UNIVERSITY
KURUKSHETRA

Can be had from:
Manager
Printing & Publications
Kurukshetra University
KURUKSHETRA – 136 119

Price:
Rs (At counter)
Rs (By Regd. Book-Post)

KURUKSHETRA UNIVERSITY, KURUKSHETRA
(Established by the State Legislature Act XII of 1956)

DEPARTMENT OF SANSKRIT, PALI & PRAKRIT

Credit Matrix for M.A. Sanskrit
w.e.f. 2016-2017

Semesters	Hard Core (HC)	Soft Core (SC)	Interdisciplinary/ Open Elective as per course curriculum	Viva Voce	Total
I	20	-	-	-	20
II	20	-	2	2	24
III	4	20	2	-	26
IV	4	20	-	2	26
Total	48	40	4	4	96

Instructions for the Students:

Course Type

Hard Core (HC): There are hard core courses in every semester. These courses are to be compulsorily studied by a student as a core course to complete the requirement of a programme in a said discipline of study.

Soft Core (SC): Soft Core is a course which can be chosen from a pool of papers in Semester III and IV. It will be supportive to the discipline of study and mandatory as per course curriculum.

Open Elective (OE): Open Elective Course may be from an unrelated discipline. It is interdisciplinary/open elective as per course curriculum.

However, a student who fails to get admission to open elective/interdisciplinary course in other Department within the Faculty, will opt a paper in the department itself.

KURUKSHETRA UNIVERSITY, KURUKSHETRA
(Established by the State Legislature Act XII of 1956)

DEPARTMENT OF SANSKRIT, PALI & PRAKRIT

M.A. SANSKRIT (Semester System)

CHOICE BASED CREDIT SYSTEM

Semester-I (w.e.f. 2016-2017)

Course Code	Title of Paper	Type	L	T	P	Hrs	Marks		Credits	Duration of Exam. (Hrs)
							Theory	Int. Ass.		
SKT-HC-101	Samhita Upanisat Cha	HC	4	2	-	4+2	80	20	4	3
SKT-HC-102	Vyakaranam Bhasavijnanam Cha (1)	HC	4	2	-	4+2	80	20	4	3
SKT-HC-103	Bharatiyadarshanam (1)	HC	4	2	-	4+2	80	20	4	3
SKT-HC-104	Kavyam Natakam Cha	HC	4	2	-	4+2	80	20	4	3
SKT-HC-105	Dharmatantragamah (1)	HC	4	2	-	4+2	80	20	4	3
Total			20	10	-	20+10	400	100	20	
Grand Total							500			

Semester-II (w.e.f. 2016-2017)

Course Code	Title of Paper	Type	L	T	P	Hrs	Marks		Credits	Duration of Exam. (Hrs)
							Theory	Int. Ass.		
SKT-HC-201	Brahmanam Vedangani Cha	HC	4	2	-	4+2	80	20	4	3
SKT-HC-202	Vyakaranam Bhasavijnana Cha (2)	HC	4	2	-	4+2	80	20	4	3
SKT-HC-203	Bharatiyadarshanam (2)	HC	4	2	-	4+2	80	20	4	3
SKT-HC-204	Kavyam Kavyashastram Cha	HC	4	2	-	4+2	80	20	4	3
SKT-HC-205	Dharmatantragamah (2)	HC	4	2	-	4+2	80	20	4	3
SKT-HC-206	Viva-Voce	HC	-	-	-	-	50	-	2	
Total			20	10	-	20+10	450	100	22	
Grand Total							550			
SKT-OE-207	Prācī nabhāratī yasaṃskṛtiḥ , Darśanam Bhāṣāvijñānam Ca (1)	OE	4	-	-	4	40	10	2	3
Grand Total			4	-	-	4	50			

कुरुक्षेत्रविश्वविद्यालयः, कुरुक्षेत्रम्
(1956 तम-वर्षगत-राज्यविधायिका-अधिनियम-XII-द्वारा स्थापितः)

KURUKSHETRA UNIVERSITY, KURUKSHETRA

(Established by the State Legislature Act XII of 1956)

एम० ए० संस्कृतम् (प्रथमं वर्षम्), प्रथमद्वितीयसत्रात्मकम्

M. A. Sanskrit (Previous)

Semesters : I & II

योजना, पाठ्यक्रमः, पाठचर्या च
(2016-2017 शैक्षिकसत्रतः संशोधितम्)

SCHEME, SYLLABUS AND COURSES OF READING

(Modified w.e.f. the Academic Session : 2016-2017)

एम०ए० (संस्कृत)-कक्ष्यायाः प्रथमवर्षीयपाठ्यक्रमः सत्रद्वये (प्रथमसत्रे द्वितीयसत्रे च) विभक्तः वर्तते। तत्र प्रतिसत्रम् अध्ययनार्थं पञ्च पत्राणि निर्धारितानि सन्ति। एम०ए० (संस्कृतम्)-द्वितीयसत्रस्य पाठ्यक्रमसमाप्तेः अनन्तरं प्रथमद्वितीयसत्रयोः अधीतं पाठ्यक्रमम् आश्रित्य छात्राणां संस्कृतमाध्यमेन मौखिकी परीक्षा आयोजयिष्यते। एतदर्थं 50 अङ्काः निर्धारिताः सन्ति।

द्वितीयसत्रे चयनाधारितश्रेयोदानपद्धत्यनुसारेण संस्कृतेतरछात्रेभ्यः एकम् वैकल्पिकं पत्रं वर्तते। एतदर्थं 40 अङ्काः, आन्तरिकमूल्याङ्कनाय च 10 अङ्काः निर्धारिताः सन्ति।

लिखितपत्राणां परीक्षासमयः प्रतिपत्रं 3 होराः भविष्यति। प्रत्येकं लिखितपत्राय अशीतिः (80) अङ्काः विद्यन्ते। एतदतिरिक्तं प्रतिपत्रं विंशतिः (20) अङ्काः आन्तरिकमूल्याङ्कनाय अधोनिर्दिष्टरूपेण निर्धारिताः -

(i)	प्रतिपत्रम् एका परीक्षा संगोष्ठी वा	:	50% = 10 अङ्काः
(ii)	एका कक्ष्यापरीक्षा	:	25% = 05 अङ्काः
(iii)	कक्ष्यायाम् उपस्थितिः	:	25% = 05 अङ्काः
	कक्ष्यायाम् उपस्थितेः अधोलिखितरीत्या अङ्काः प्रदास्यन्ते-		
	(1) 91% तोऽग्रे	:	5 अङ्काः
	(2) 81% तः 90% पर्यन्तम्	:	4 अङ्काः
	(3) 75% तः 80% पर्यन्तम्	:	3 अङ्काः
	(4) 70% तः 74% पर्यन्तम्	:	2 अङ्काः
	(5) 65% तः 69% पर्यन्तम्	:	1 अङ्कः

M.A. Sanskrit (Previous), 1st & 2nd Semester
 Choice Based Credit System
 (w.e.f. Session 2016-2017)

The syllabus of M. A. Sanskrit (Previous) class is bifurcated into two semesters, namely, Semester-I and Semester-II. Five papers are prescribed for study in each Semester. Viva-Voce of the students, based on the syllabus covered in their 1st and 2nd Semester courses, will be conducted through Sanskrit medium after the completion of the syllabus of M.A. Sanskrit, Second Semester. Viva-Voce carries 50 marks.

One Open Elective (Interdisciplinary) paper, carrying 40 marks + 10 marks for Internal Assessment, has been prescribed in the 2nd Semester under Choice Based Credit System.

The time for examination in each theory paper will be 3 (three) hours. Each theory paper in the 1st & the 2nd semester carries 80 (Eighty) marks. Besides, each paper has been assigned 20 (Twenty) marks for Internal Assessment as per the following scheme:

(i)	One Test/Seminar for each paper	:	50% = 10 Marks
(ii)	One Class Test (one period duration)	:	25% = 05 Marks
(iii)	Attendance	:	25% = 05 Marks
	Marks for Attendance will be given as under:		
	(1) 91% onwards	:	5 Marks
	(2) 81% to 90%	:	4 Marks
	(3) 75% to 80%	:	3 Marks
	(4) 70% to 74%	:	2 Marks
	(5) 65% to 69%	:	1 Mark

M.A. Sanskrit (Previous), 1st & 2nd Semester
Choice Based Credit System
(w.e.f. Session 2016-2017)

लिखितपत्राणां विस्तृतः पाठ्यक्रमः

(2016-2017 शैक्षिकसत्रतः संशोधितः)

Detailed Syllabus for written papers
(Modified w.e.f. Academic Session 2016-2017)

एम० ए० संस्कृतम् (प्रथमं वर्षम्), प्रथमं सत्रम्
M. A. SANSKRIT (PREVIOUS), FIRST SEMESTER

COURSE CODE : SKT-HC-101

प्रथमपत्रम् : संहिता उपनिषत् च
Paper-I : Samhita Upanisat Cha

L	T	P	Credits
4	2	-	4

पूर्णाङ्काः 80

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्काः 20

समयः 3 होराः (3 Hours)

- घटकम्-1:** निम्नलिखितसूक्तानां पारम्परिक्या आधुनिक्या आलोचनात्मकपद्धत्या च गहनम् अध्ययनम् (संस्कृतमाध्यमेन)— **16 अङ्काः**
ऋग्वेदः—अग्निः (1.1); सविता (1.35); विष्णुः (1.54); इन्द्रः (2.12); रुद्रः (2.33); बृहस्पतिः (4.50); उषाः (5.80); वरुणः (7.88); सोमः (9.80)।
- घटकम्-2:** निम्नलिखितसूक्तानां पारम्परिक्या आधुनिक्या आलोचनात्मकपद्धत्या च गहनम् अध्ययनम्— **16 अङ्काः**
ऋग्वेदः—पुरुषः (10.90); हिरण्यगर्भः (10.121); नासदीयम् (10.129); वाक् (10.125); पुरुरवा-उर्वशी (10.95); यम-यमी-सूक्तम् (10.10); सरमा-पणि-संवादः (10.108); विश्वामित्र-नदी-सूक्तम् (3.33)।
- घटकम्-3:** निम्नलिखितसूक्तानां पारम्परिक्या आधुनिक्या आलोचनात्मकपद्धत्या च गहनम् अध्ययनम्— **16 अङ्काः**
यजुर्वेदः—शिवसंकल्पसूक्तम् (34.1-6); **अथर्ववेदः** (शौनकः)—भूमिसूक्तम् (12.1.1-30)।
- घटकम्-4:** ईशावास्योपनिषद् (यजुर्वेदीयः चत्वारिंशः अध्यायः): विशदव्याख्यामात्रम्। **16 अङ्काः**
- टिप्पण्यः :-**
- (क) प्रश्नपत्रे **पञ्च (5)** अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति। तत्र **प्रथमप्रश्ने घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य चत्वारः (4) विकल्परहिताः (अनिवार्याः) संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते।** अन्ये प्रश्नाः क्रमशः प्रथम-द्वितीय-तृतीय-चतुर्थ-घटकसम्बद्धाः भविष्यन्ति।
- (ख) व्याख्यात्मकप्रश्नेषु **50%** अंशः आलोचनात्मकप्रश्नेषु च **100%** अंशः **वैकल्पिकः** भवेत्।
- (ग) प्रथमघटकाश्रितः **द्वितीयः प्रश्नः संस्कृतमाध्यमेन** एव समाधेयः अन्यथा सर्वथा अङ्कहानिः भविष्यति। अन्ये प्रश्नाः संस्कृत/हिन्दी/आङ्ग्लभाषामाध्यमानां केनापि एकेन माध्यमेन समाधातुं शक्यन्ते।

प्रश्नपत्रनिर्माणविधि:

1. प्रश्नपत्रस्य निर्माणं **संस्कृतमाध्यमेन** भवेत्।
2. प्रश्नपत्रे **पञ्च (5)** अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति।
3. प्रश्नानाम् अङ्कानां च विभाजनम् अधोलिखितरूपेण भविष्यति—
 - I. प्रथमः प्रश्नः – अयं (प्रथमः) प्रश्नः **घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य** भवेत्। अस्मिन् प्रश्ने **चत्वारः (4)** विकल्परहिताः (अनिवार्याः) संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते। (4X4=16अङ्काः)
 - II. द्वितीयः प्रश्नः (प्रथमघटकाश्रितः)– पारम्परिक्या आधुनिक्या आलोचनात्मकपद्धत्या च **मन्त्रद्वयं संस्कृतमाध्यमेन** व्याख्यातुं प्रथमघटकोक्तसूक्तेभ्यः **मन्त्रत्रयं** प्रदास्यते। (2X8=16अङ्काः)
 - III. तृतीयः प्रश्नः (द्वितीयघटकाश्रितः)–
 - (क) पारम्परिक्या आधुनिक्या आलोचनात्मकपद्धत्या च **मन्त्रद्वयं** व्याख्यातुं द्वितीयघटकोक्तसूक्तेभ्यः **मन्त्रत्रयं** प्रदास्यते। (2X5=10अङ्काः)
 - (ख) यथानिर्दिष्टसूक्तसम्बद्धं वैदिकदेवविषयकम् **एकम्** आलोचनात्मकं प्रश्नं समाधातुं **प्रश्नद्वयं** प्रदास्यते। (6अङ्काः)
 - IV. चतुर्थः प्रश्नः (तृतीयघटकाश्रितः)– पारम्परिक्या आधुनिक्या आलोचनात्मकपद्धत्या च **मन्त्रचतुष्टयं** व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टसूक्तद्वयात् **षट्** मन्त्राः प्रदास्यन्ते। (4X4=16अङ्काः)
 - V. पञ्चमः प्रश्नः (चतुर्थघटकाश्रितः)– **मन्त्रद्वयस्य** विशदव्याख्यायै यथानिर्दिष्टग्रन्थात् **मन्त्रत्रयं** प्रदास्यते। (2X8=16अङ्काः)

अनुशासितग्रन्थाः

1. The New Vedic Selection, Part I & II (Revised and Enlarged Edition), Braj Bihari Chaubey, Bharatiya Vidya Prakashan, Delhi-7.
2. Vedic Selection, A.A. Macdonell, Motilal Banarsidass, Delhi.
3. ऋग्वेद, सायणभाष्यसहित।
4. उव्वट-महीधरकृत शुक्लयजुर्वेदभाष्य।
5. सुबोधभाष्य : दामोदरपाद सातवलेकर, पारडी।
6. Hymns of the Atharvaveda – M. Bloomfield, Motilal Banarsidass, Delhi.
7. ईशावास्योपनिषद् (शाङ्करभाष्य), गीता प्रेस, गोरखपुर।
8. ऋक्सूक्तसंग्रह, कृष्ण कुमार एवं हरिदत्त शास्त्री, साहित्य भण्डार, मेरठ।
9. ऋग्वेदीय सूक्तसंग्रह, डॉ० वेदप्रकाश उपाध्याय, अनुराग प्रकाशन, इलाहाबाद।

COURSE CODE : SKT-HC-102**द्वितीयपत्रम् : व्याकरणम् भाषाविज्ञानम् च (1)****Paper-II : Vyakaranam Bhasavijnanam Cha (1)**

L	T	P	Credits
4	2	-	4

पूर्णाङ्कः 80

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्कः 20

समयः 3 होराः (3 Hours)

- घटकम्-1:** वरदराजः, लघुसिद्धान्तकौमुदी (संस्कृतमाध्यमेन) 16 अङ्काः
अधोलिखितप्रकरणसम्बद्धसूत्राणां संस्कृतमाध्यमेन सोदाहरणं व्याख्या, प्रमुखसूत्रोल्लेखपूर्वकं रूपसिद्धिप्रक्रिया च—
(क) सञ्ज्ञाप्रकरणम्; (ख) सन्धिप्रकरणम् (अचसन्धिप्रकरणतः विसर्गसन्धिप्रकरणपर्यन्तम्)।
- घटकम्-2:** वरदराजः, लघुसिद्धान्तकौमुदी 16 अङ्काः
अधोलिखितप्रकरणसम्बद्धसूत्राणां सोदाहरणं व्याख्या, प्रमुखसूत्रोल्लेखपूर्वकं रूपसिद्धिप्रक्रिया च—
सुबन्तप्रकरणम् :-
(क) अजन्तपुँल्लिङ्गप्रकरणम्— राम, सर्व, हरि, सखि, गो।
(ख) अजन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणम्— रमा, सर्वा, मति, स्त्री।
(ग) अजन्तनपुँसकलिङ्गप्रकरणम्— ज्ञान, वारि, दधि, मधु।
(घ) हलन्तपुँल्लिङ्गप्रकरणम्— विश्ववाह, मघवन्, राजन्, पथिन्, विद्वस्, तद्, युष्मद्, अस्मद्।
- घटकम्-3:** वरदराजः, लघुसिद्धान्तकौमुदी 16 अङ्काः
अधोलिखितप्रकरणसम्बद्धसूत्राणां सोदाहरणं व्याख्या, प्रमुखसूत्रोल्लेखपूर्वकं रूपसिद्धिप्रक्रिया च—
(क) तिङन्ते भ्वादिप्रकरणम्— √भू, √एध्।
(ख) पूर्वकृदन्तप्रकरणम्।
- घटकम्-4:** भाषाविज्ञानम्— 16 अङ्काः
भाषाविज्ञानस्य परिभाषा क्षेत्रं च। भाषायाः परिभाषा वैशिष्ट्यानि च। भाषागतपरिवर्तनं तद्भेदाश्च। भाषापरिवर्तनस्य कारणानि। भाषापरिवाराः (रूपरेखामात्रम्)। भारोपीयपरिवारस्य भाषागतप्रमुखशाखाः तासां वैशिष्ट्यानि च (रूपरेखामात्रम्)। इण्डो-इरानियन-भाषागतप्रमुखशाखाः तासां वैशिष्ट्यानि च (रूपरेखामात्रम्)। भाषाणां वर्गीकरणम् (परिवारमूलकम् आकृतिमूलकं च)।

टिप्पण्यः :-

(क) प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति। तत्र प्रथमप्रश्ने घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य चत्वारः

(4) विकल्परहिताः (अनिवार्याः) संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते। अन्ये प्रश्नाः क्रमशः

प्रथम-द्वितीय-तृतीय-चतुर्थ-घटकसम्बद्धाः भविष्यन्ति।

(ख) व्याख्यात्मकप्रश्नेषु 50% अंशः आलोचनात्मकप्रश्नेषु च 100% अंशः वैकल्पिकः भवेत्।

(ग) प्रथमघटकाश्रितः **द्वितीयः प्रश्नः संस्कृतमाध्यमेन** एव समाधेयः अन्यथा सर्वथा अङ्कहानिः भविष्यति। अन्ये प्रश्नाः संस्कृत/हिन्दी/आङ्ग्लभाषामाध्यमानां केनापि एकेन माध्यमेन समाधातुं शक्यन्ते।

प्रश्नपत्रनिर्माणविधिः

1. प्रश्नपत्रस्य निर्माणं **संस्कृतमाध्यमेन** भवेत्।
2. प्रश्नपत्रे **पञ्च (5)** अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति।
3. प्रश्नानाम् अङ्कानां च विभाजनम् अधोलिखितरूपेण भविष्यति—
 - I. प्रथमः प्रश्नः—अयं (प्रथमः) प्रश्नः **घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य** भवेत्। अस्मिन् प्रश्ने **चत्वारः (4)** विकल्परहिताः (अनिवार्याः) संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते। (4X4=16अङ्काः)
 - II. द्वितीयः प्रश्नः (प्रथमघटकाश्रितः)—
 - (क) प्रथमघटकोक्तप्रकरणसम्बद्धं **सूत्रद्वयं संस्कृतमाध्यमेन** सोदाहरणं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् **सूत्रचतुष्टयं** प्रदास्यते। (2X4=8अङ्काः)
 - (ख) प्रथमघटकोक्तप्रकरणसम्बद्धस्य **पदद्वयस्य** प्रमुखसूत्रोल्लेखपूर्वकं रूपसिद्धिप्रक्रियां **संस्कृतमाध्यमेन** लिखितुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् **पदचतुष्टयं** प्रदास्यते। (2X4=8अङ्काः)
 - III. तृतीयः प्रश्नः (द्वितीयघटकाश्रितः)—
 - (क) द्वितीयघटकोक्तप्रकरणसम्बद्धं **सूत्रद्वयं** सोदाहरणं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् **सूत्रचतुष्टयं** प्रदास्यते। (2X4=8अङ्काः)
 - (ख) द्वितीयघटकोक्तप्रकरणसम्बद्धस्य **पदद्वयस्य** प्रमुखसूत्रोल्लेखपूर्वकं रूपसिद्धिप्रक्रियां लिखितुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् **पदचतुष्टयं** प्रदास्यते। (2X4=8अङ्काः)
 - IV. चतुर्थः प्रश्नः (तृतीयघटकाश्रितः)—
 - (क) तृतीयघटकोक्तप्रकरणसम्बद्धं **सूत्रद्वयं** सोदाहरणं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् **सूत्रचतुष्टयं** प्रदास्यते। (2X4=8अङ्काः)
 - (ख) तृतीयघटकोक्तप्रकरणसम्बद्धस्य **पदद्वयस्य** प्रमुखसूत्रोल्लेखपूर्वकं रूपसिद्धिप्रक्रियां लिखितुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् **पदचतुष्टयं** प्रदास्यते। (2X4=8अङ्काः)
 - V. पञ्चमः प्रश्नः (चतुर्थघटकाश्रितः)—
 चतुर्थघटकान्तर्गतपाठ्यक्रमसम्बद्धं समीक्षात्मकं **प्रश्नद्वयं** समाधातुं **प्रश्नचतुष्टयं** प्रदास्यते। (2X8=16अङ्काः)

अनुशासितग्रन्थाः

1. लघुसिद्धान्तकौमुदी, व्याख्या० श्रीधरानन्द शास्त्री घिल्डियाल, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली।
2. लघुसिद्धान्तकौमुदी, वरदराज, व्याख्या० भीमसेन शास्त्री, भैमी प्रकाशन, दिल्ली।
3. लघुसिद्धान्तकौमुदी, व्याख्या० आद्याप्रसाद मिश्र, अक्षयवट प्रकाशन, इलाहाबाद।
4. भाषा और भाषिकी, देवीशंकर द्विवेदी, हरियाणा साहित्य अकादमी, चण्डीगढ़।
5. पदपदार्थसमीक्षा, बलदेव सिंह, कुरुक्षेत्र विश्वविद्यालय, कुरुक्षेत्र।
6. सामान्य भाषा-विज्ञान, बाबूराम सक्सेना।
7. Introduction to Comparative Philology, P.D. Gune, Pune.
8. Transformational Grammar, Ratford, A., Cambridge Univ. Press, 1988.
9. Introduction to Linguistics, Ratford, A. et. al., Cambridge Univ. Press, 1999.
10. Introduction to Theoretical Linguistics, Lyons, John, 1968.

M.A. Sanskrit (Previous), 1st & 2nd Semester

Choice Based Credit System

(w.e.f. Session 2016-2017)

11. Linguistic Semantics, Lyons, John, Cambridge Univ. Press, 1995
12. General Linguistics, An Introductory Survey-Robins, R. H., Indiana Press, Bloomington, 1964.
13. Introduction to Government and Binding Theory, Haegeman, L., Basil Blackwell, 1994.
14. Principles and Parameters, Culicover, P.W., Oxford Univ. Press, 1997.
15. An Introduction to Language, Fromkin, V. and R. Rodman, New York etc. Harcourt, Brace Jovenovich College Publishers, 1988, 1992.
16. Linguistics, An Introduction to Language and Communication-Akmaijan, A.R. Demers and R. Hamish, Cambridge Mass, MIT Press, 1979.

COURSE CODE : SKT-HC-103**तृतीयपत्रम् : भारतीयदर्शनम् (1)****Paper-III : Bharatiyadarshanam (1)**

L	T	P	Credits
4	2	-	4

पूर्णाङ्कः 80

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्कः 20

समयः 3 होराः (3 Hours)

- घटकम्-1:** केशवमिश्रः, तर्कभाषा : आरम्भतः प्रामाण्यवादपर्यन्तम् -निबन्धात्मकः प्रश्नः (संस्कृतमाध्यमेन)। 16 अङ्काः
- घटकम्-2:** तर्कभाषा : आरम्भतः प्रामाण्यवादपर्यन्तम् -पङ्क्तिव्याख्या। 16 अङ्काः
- घटकम्-3:** ईश्वरकृष्णः, सांख्यकारिका : तत्त्वकौमुद्यनुसारेण -निबन्धात्मकः प्रश्नः। 16 अङ्काः
- घटकम्-4:** सांख्यकारिका : तत्त्वकौमुद्यनुसारेण -कारिकाव्याख्या। 16 अङ्काः

टिप्पण्यः :-

- (क) प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति। तत्र प्रथमप्रश्ने घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य चत्वारः (4) विकल्परहिताः (अनिवार्याः) संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते। अन्ये प्रश्नाः क्रमशः प्रथम-द्वितीय-तृतीय-चतुर्थ-घटकसम्बद्धाः भविष्यन्ति।
- (ख) व्याख्यात्मकप्रश्नेषु 50% अंशः आलोचनात्मकप्रश्नेषु च 100% अंशः वैकल्पिकः भवेत्।
- (ग) प्रथमघटकाश्रितः द्वितीयः प्रश्नः संस्कृतमाध्यमेन एव समाधेयः अन्यथा सर्वथा अङ्कहानिः भविष्यति। अन्ये प्रश्नाः संस्कृत/हिन्दी/आङ्ग्लभाषामाध्यमानां केनापि एकेन माध्यमेन समाधातुं शक्यन्ते।

प्रश्नपत्रनिर्माणविधिः

1. प्रश्नपत्रस्य निर्माणं संस्कृतमाध्यमेन भवेत्।
2. प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति।
3. प्रश्नानाम् अङ्कानां च विभाजनम् अधोलिखितरूपेण भविष्यति-
 - I. प्रथमः प्रश्नः -अयं (प्रथमः) प्रश्नः घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य भवेत्। अस्मिन् प्रश्ने चत्वारः (4) विकल्परहिताः (अनिवार्याः) संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते। (4X4=16अङ्काः)
 - II. द्वितीयः प्रश्नः (प्रथमघटकाश्रितः)- यथानिर्दिष्टग्रन्थम् आश्रित्य संस्कृतमाध्यमेन एकं निबन्धं लिखितुं निबन्धद्वयं प्रदास्यते। (16अङ्काः)

M.A. Sanskrit (Previous), 1st & 2nd Semester

Choice Based Credit System

(w.e.f. Session 2016-2017)

III. तृतीयः प्रश्नः (द्वितीयघटकाश्रितः)– सप्रसङ्गं **पङ्क्तिद्वयं** व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् **पङ्क्तिद्वयं** प्रदास्यते।

(2X8=16अङ्काः)

IV. चतुर्थः प्रश्नः (तृतीयघटकाश्रितः)– यथानिर्दिष्टग्रन्थम् आश्रित्य **एकं** निबन्धं लिखितुं **निबन्धद्वयं** प्रदास्यते।

(16अङ्काः)

V. पञ्चमः प्रश्नः (चतुर्थघटकाश्रितः)– सप्रसङ्गं **कारिकाद्वयं** व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् **कारिकात्रयं** प्रदास्यते।

(2X8=16अङ्काः)

अनुशासितग्रन्थाः

1. तर्कभाषा, व्याख्या० श्रीनिवास शास्त्री, साहित्य भण्डार, मेरठ।
2. तर्कभाषा, व्याख्या० बदरीनाथ शुक्ल, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली।
3. तर्कभाषा, व्याख्या० गजानन शास्त्री मुसलगाँवकर, चौखम्बा, वाराणसी।
4. Tarkabhāṣā, Eng. Tr. S.R. Iyer, Varanasi.
5. Tarkabhāṣā, Eng. Tr. A.B. Gajendragadkar.
6. सांख्यतत्त्वकौमुदीप्रभा, सम्पा० तथा व्याख्या० आद्याप्रसाद मिश्र, अक्षयवट प्रकाशन, इलाहाबाद।
7. सांख्यकारिका, सम्पा० तथा व्याख्या० गजाननशास्त्री मुसलगाँवकर, चौखम्बा, वाराणसी।
8. Sāṃkhyakārikā, Eng. Tr. Wilson, Delhi.

COURSE CODE : SKT-HC-104**चतुर्थपत्रम् : काव्यम् नाटकम् च****Paper-IV : Kavyam Natakam Cha**

L	T	P	Credits
4	2	-	4

पूर्णाङ्काः 80

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्काः 20

समयः 3 होराः (3 Hours)

घटकम्-1: माघः, शिशुपालवधम् (प्रथमः सर्गः) : सप्रसङ्गं छन्दोऽलङ्कारनिर्देशपूर्वकं श्लोकव्याख्या।

16 अङ्काः

घटकम्-2: भवभूतिः, उत्तररामचरितम् : सप्रसङ्गं काव्यसौष्टवनिर्देशपूर्वकं श्लोकव्याख्या।

16 अङ्काः

घटकम्-3: उत्तररामचरितम् : आलोचनात्मकाः प्रश्नाः।

16 अङ्काः

घटकम्-4: कालिदासः, मेघदूतम्— पूर्वमेघः, श्लोकाः 1–33 : श्लोकव्याख्या (संस्कृतमाध्यमेन)।

16 अङ्काः

टिप्पण्यः :-

(क) प्रश्नपत्रे **पञ्च (5)** अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति। तत्र **प्रथमप्रश्ने** घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य चत्वारः विकल्परहिताः (अनिवार्याः) संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते। अन्ये प्रश्नाः क्रमशः प्रथम-द्वितीय-तृतीय-चतुर्थ-घटकसम्बद्धाः भविष्यन्ति।

(ख) व्याख्यात्मकप्रश्नेषु **50%** अंशः आलोचनात्मकप्रश्नेषु च **100%** अंशः **वैकल्पिकः** भवेत्।

(ग) चतुर्थघटकाश्रितः **पञ्चमः प्रश्नः संस्कृतमाध्यमेन** एव समाधेयः अन्यथा सर्वथा अङ्कहानिः भविष्यति। **अन्ये प्रश्नाः** संस्कृत/हिन्दी/आङ्ग्लभाषामाध्यमानां केनापि एकेन माध्यमेन समाधातुं शक्यन्ते।

प्रश्नपत्रनिर्माणविधि:

1. प्रश्नपत्रस्य निर्माणं **संस्कृतमाध्यमेन** भवेत्।
2. प्रश्नपत्रे **पञ्च (5)** अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति।
3. प्रश्नानाम् अङ्कानां च विभाजनम् अधोलिखितरूपेण भविष्यति—
 - I. प्रथमः प्रश्नः—अयं (प्रथमः) प्रश्नः **घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य** भवेत्। अस्मिन् प्रश्ने **चत्वारः (4)** विकल्परहिताः (अनिवार्याः) संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते। (4X4=16अङ्काः)
 - II. द्वितीयः प्रश्नः (प्रथमघटकाश्रितः)— सप्रसङ्गं छन्दोऽलङ्कारनिर्देशपूर्वकं **श्लोकद्वयं** व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् **श्लोकत्रयं** प्रदास्यते। (2X8=16अङ्काः)
 - III. तृतीयः प्रश्नः (द्वितीयघटकाश्रितः)— सप्रसङ्गं काव्यसौष्टवनिर्देशपूर्वकं **श्लोकद्वयं** व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् **श्लोकत्रयं** प्रदास्यते। (2X8=16अङ्काः)
 - IV. चतुर्थः प्रश्नः (तृतीयघटकाश्रितः)— यथानिर्दिष्टनाटकं नाटककारं च आश्रित्य **एकं** प्रश्नं समाधातुम् आलोचनात्मकं **प्रश्नद्वयं** प्रदास्यते। (16अङ्काः)
 - V. पञ्चमः प्रश्नः (चतुर्थघटकाश्रितः)— सप्रसङ्गं काव्यसौष्टवनिर्देशपूर्वकं **श्लोकद्वयं** **संस्कृतमाध्यमेन** व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् **श्लोकत्रयं** प्रदास्यते। (2X8=16अङ्काः)

अनुशासितग्रन्थाः

1. शिशुपालवध, व्याख्या० आचार्य शेषराज शर्मा, वाराणसी।
2. उत्तररामचरित, व्याख्या० वीरराघव, वाराणसी।
3. शिशुपालवध (प्रथम सर्ग), व्याख्या० डॉ० श्रीनिवास शास्त्री, साहित्य भण्डार, मेरठ।
4. Uttararāmacarita of Bhavabhūti, M.R. Kale.
5. उत्तररामचरित, सम्पा० तारिणीश झा।
6. संस्कृत साहित्य का इतिहास, ए० बी० कीथ, अनु० मंगलदेव शास्त्री, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली, 1978
7. संस्कृत साहित्य का इतिहास, बलदेव उपाध्याय, शारदा निकेतन, वाराणसी, 1978
8. संस्कृत नाटककार, कान्तकिशोर भरतिया, प्रकाशन शाखा, सूचना विभाग, उत्तरप्रदेश, 1959
9. संस्कृत नाटक समीक्षा, प्रो० इन्द्रपालसिंह 'इन्द्र', साहित्य निकेतन, कानपुर, 1960

COURSE CODE : SKT-HC-105**पञ्चमपत्रम् : धर्मतन्त्रागमः (1)****Paper-V : Dharmatantragamah (1)**

L	T	P	Credits
4	2	-	4

पूर्णाङ्कः 80

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्कः 20

समयः 3 होराः (3 Hours)

घटकम्-1: मनुस्मृतिः, प्रथमोऽध्यायः (संस्कृतमाध्यमेन) (कुल्लुकभट्टकृतमन्वर्थमुक्तावल्या आलोकेन)।	16 अङ्काः
घटकम्-2: मनुस्मृतिः, द्वितीयोऽध्यायः (कुल्लुकभट्टकृतमन्वर्थमुक्तावल्या आलोकेन)।	16 अङ्काः
घटकम्-3: चाणक्यसूत्राणि, 1-273	16 अङ्काः
घटकम्-4: चाणक्यसूत्राणि, 274-571	16 अङ्काः

टिप्पण्यः :-

- (क) प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति। तत्र प्रथमप्रश्ने घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य चत्वारः (4) विकल्परहिताः (अनिवार्याः) संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते। अन्ये प्रश्नाः क्रमशः प्रथम-द्वितीय-तृतीय-चतुर्थ-घटकसम्बद्धाः भविष्यन्ति।
- (ख) व्याख्यात्मकप्रश्नेषु 50% अंशः आलोचनात्मकप्रश्नेषु च 100% अंशः वैकल्पिकः भवेत्।
- (ग) प्रथमघटकाश्रितः द्वितीयः प्रश्नः संस्कृतमाध्यमेन एव समाधेयः अन्यथा सर्वथा अङ्कहानिः भविष्यति। अन्ये प्रश्नाः संस्कृत/हिन्दी/आङ्ग्लभाषामाध्यमानां केनापि एकेन माध्यमेन समाधातुं शक्यन्ते।

प्रश्नपत्रनिर्माणविधिः

1. प्रश्नपत्रस्य निर्माणं संस्कृतमाध्यमेन भवेत्।
2. प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति।
3. प्रश्नानाम् अङ्कानां च विभाजनम् अधोलिखितरूपेण भविष्यति—
 - I. प्रथमः प्रश्नः—अयं (प्रथमः) प्रश्नः घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य भवेत्। अस्मिन् प्रश्ने चत्वारः (4) विकल्परहिताः (अनिवार्याः) संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते। (4X4=16अङ्काः)
 - II. द्वितीयः प्रश्नः (प्रथमघटकाश्रितः)— यथानिर्दिष्टपाठ्यक्रमम् आश्रित्य एकं प्रश्नं संस्कृतमाध्यमेन समाधातुं प्रश्नद्वयं प्रदास्यते। (16अङ्काः)
 - III. तृतीयः प्रश्नः (द्वितीयघटकाश्रितः)— यथानिर्दिष्टपाठ्यक्रमम् आश्रित्य पाठांशद्वयं सप्रसङ्गं व्याख्यातुं पाठांशत्रयं प्रदास्यते। (2X8=16अङ्काः)
 - IV. चतुर्थः प्रश्नः (तृतीयघटकाश्रितः)— यथानिर्दिष्टपाठ्यक्रमम् आश्रित्य निबन्धात्मकं प्रश्नद्वयं समाधातुं प्रश्नचतुष्टयं प्रदास्यते। (16अङ्काः)
 - V. पञ्चमः प्रश्नः (चतुर्थघटकाश्रितः)— यथानिर्दिष्टपाठ्यक्रमम् आश्रित्य पाठांशद्वयं सप्रसङ्गं व्याख्यातुं पाठांशत्रयं प्रदास्यते। (2X8=16अङ्काः)

अनुशासितग्रन्थाः

1. मनुस्मृतिः, मन्वर्थमुक्तावलीसहिता, सं० वासुदेव शर्मा काशीकरः, निर्णयसागर प्रेस, मुम्बई, 1909
2. मनुस्मृतिः, मेधातिथि-मनुभाष्य-समेता, सम्पा० गङ्गानाथ झा, परिमल पब्लिकेशन्स, दिल्ली, 1998
3. कौटलीय अर्थशास्त्र, अनु० उदयवीर शास्त्री, मेहरचन्द्र लछमनदास, दिल्ली।
4. Kauṭilya's Arthaśāstra, Tr. R. Shamasastri, Wesleyan Mission Press, Mysore

एम० ए० संस्कृतम् (प्रथमं वर्षम्), द्वितीयं सत्रम्
(2016-2017 शैक्षिकसत्रतः)

M. A. SANSKRIT (PREVIOUS), SECOND SEMESTER
(w.e.f. Academic Session : 2016-2017)

COURSE CODE : SKT-HC-201

षष्ठपत्रम् : ब्राह्मणम् वेदाङ्गानि च
Paper-VI : Brahmanam Vedangani Cha

L	T	P	Credits
4	2	-	4

पूर्णाङ्काः 80

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्काः 20

समयः 3 होराः (3 Hours)

घटकम्-1: ऐतरेयब्राह्मणम् : अध्यायः 33 (शुनःशोपाख्यानम्)–

संस्कृतमाध्यमेन व्याख्या आलोचनात्मकः प्रश्नः च।

16 अङ्काः

घटकम्-2: निरुक्तम्– प्रथमः अध्यायः – व्याख्या, आलोचनात्मकः प्रश्नः, निर्वचनानि च।

16 अङ्काः

घटकम्-3: निरुक्तम्– द्वितीयः अध्यायः (1-5 पादाः); सप्तमः अध्यायः (1-7 पादाः)–

व्याख्या, आलोचनात्मकः प्रश्नः, निर्वचनानि च।

16 अङ्काः

घटकम्-4: वैदिकं व्याकरणम्–

वैदिकभाषायाः स्वरूपम्; वैदिकलौकिकभाषयोः अन्तरम्; सन्धिः; पदपाठः; वैदिकस्वरः;

लुङ् लकारः; लेट् लकारः। प्रत्ययाः –शतृ, शानच्, क्वसु, कानच्, तुमर्थकाः।

16 अङ्काः

टिप्पण्यः :-

(क) प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति। तत्र प्रथमप्रश्ने घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य चत्वारः

(4) विकल्परहिताः (अनिवार्याः) संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते। अन्ये प्रश्नाः क्रमशः

प्रथम-द्वितीय-तृतीय-चतुर्थ-घटकसम्बद्धाः भविष्यन्ति।

(ख) व्याख्यात्मकप्रश्नेषु 50% अंशः आलोचनात्मकप्रश्नेषु च 100% अंशः वैकल्पिकः भवेत्।

(ग) प्रथमघटकाश्रितः द्वितीयः प्रश्नः संस्कृतमाध्यमेन एव समाधेयः अन्यथा सर्वथा अङ्कहानिः भविष्यति। अन्ये प्रश्नाः

संस्कृत/हिन्दी/आङ्ग्लभाषामाध्यमानां केनापि एकेन माध्यमेन समाधातुं शक्यन्ते।

प्रश्नपत्रनिर्माणविधिः

1. प्रश्नपत्रस्य निर्माणं संस्कृतमाध्यमेन भवेत्।
2. प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति।
3. प्रश्नानाम् अङ्कानां च विभाजनम् अधोलिखितरूपेण भविष्यति–

I. प्रथमः प्रश्नः – अयं (प्रथमः) प्रश्नः घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य भवेत्। अस्मिन् प्रश्ने चत्वारः (4)

विकल्परहिताः (अनिवार्याः) संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते।

(4X4=16अङ्काः)

II. द्वितीयः प्रश्नः (प्रथमघटकाश्रितः)–

(क) पाठांशद्वयं संस्कृतमाध्यमेन व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् पाठांशत्रयं प्रदास्यते। (2X4=8अङ्काः)

(ख) यथानिर्दिष्टग्रन्थसम्बद्धम् एकम् आलोचनात्मकं प्रश्नं संस्कृतमाध्यमेन समाधातुं प्रश्नद्वयं प्रदास्यते। (8अङ्काः)

III. तृतीयः प्रश्नः (द्वितीयघटकाश्रितः)–

(क) पाठांशद्वयं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् पाठांशत्रयं प्रदास्यते। (2X4=8अङ्काः)

(ख) यथानिर्दिष्टग्रन्थसम्बद्धम् एकम् आलोचनात्मकं प्रश्नं समाधातुं प्रश्नद्वयं प्रदास्यते। (8अङ्काः)

IV. चतुर्थः प्रश्नः (तृतीयघटकाश्रितः)–

(क) पाठांशद्वयं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् पाठांशत्रयं प्रदास्यते। (2X4=8अङ्काः)

(ख) यथानिर्दिष्टग्रन्थसम्बद्धम् एकम् आलोचनात्मकं प्रश्नं समाधातुं प्रश्नद्वयं प्रदास्यते। (8अङ्काः)

V. पञ्चमः प्रश्नः (चतुर्थघटकाश्रितः)–

चतुर्थघटकोक्तपाठ्यक्रमसम्बद्धं प्रश्नद्वयं समाधातुं प्रश्नत्रयं प्रदास्यते। (2X8=16अङ्काः)

अनुशासितग्रन्थाः

1. ऐतरेय-ब्राह्मण (द्वितीय भाग), सायणभाष्यसहित, सम्पादक एवम् अनुवादक डॉ० सुधाकर मालवीय, तारा प्रिंटिंग वर्क्स, वाराणसी।
2. निरुक्त, हिन्दी अनुवादक पं० शिवनारायण शास्त्री, इण्डोलोजिकल बुक हाऊस, दिल्ली।
3. निरुक्त (भाग 1-2), स्कन्द-महेश्वर-कृत निरुक्तभाष्यटीका-सहित, लक्ष्मण स्वरूप, प्रका० पाणिनि, नई दिल्ली।
4. निरुक्त, दुर्गाचार्य-कृत वृत्ति-सहित, आनन्दाश्रम, पूना।
5. निरुक्तसम्मर्शः, ब्रह्ममुनि परिव्राजक, वैदिक यन्त्रालय, अजमेर।
6. हिन्दी निरुक्त (अध्याय 1, 2, 7), व्याख्या० कपिलदेव शास्त्री, साहित्य भण्डार, मेरठ।
7. वैदिक व्याकरण (भाग 1-2), रामगोपाल, नैशनल पब्लिशिंग हाऊस, दिल्ली।
8. A Vedic Grammar for Students, A.A. Macdonell, Motilal Banarsidass, Delhi.

COURSE CODE : SKT-HC-202

सप्तमपत्रम् : व्याकरणम् भाषाविज्ञानम् च (2)

Paper-VII : Vyakaranam Bhasavijnanam Cha (2)

L	T	P	Credits
4	2	-	4

पूर्णाङ्कः 80

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्काः 20

समयः 3 होराः (3 Hours)

घटकम्-1: वरदराजः, लघुसिद्धान्तकौमुदी

16 अङ्काः

अधोलिखितप्रकरणसम्बद्धसूत्राणां सोदाहरणं व्याख्या, प्रमुखसूत्रोल्लेखपूर्वकं रूपसिद्धिप्रक्रिया च–

(क) तिङन्ते अदादिप्रकरणम् :- √अद्, √अस्।

(ख) नामधातुप्रकरणम्। (ग) आत्मनेपदप्रक्रिया। (घ) परस्मैपदप्रक्रिया।

घटकम्-2: वरदराजः, लघुसिद्धान्तकौमुदी

16 अङ्काः

अधोलिखितप्रकरणसम्बद्धसूत्राणां सोदाहरणं व्याख्या, प्रमुखसूत्रोल्लेखपूर्वकं रूपसिद्धिप्रक्रिया च—

(क) समासप्रकरणम्।

(ख) तद्धितप्रकरणम् (चातुरर्थिकपर्यन्तम्)।

घटकम्-3: भट्टोजिदीक्षितः, सिद्धान्तकौमुदी (पूर्वार्द्धम्) : कारकप्रकरणम् (संस्कृतमाध्यमेन)

(क) सोदाहरणं सूत्रव्याख्या।

08 अङ्काः

(ख) सूत्रोल्लेखपूर्वकं कारक-विभक्ति-प्रतिपादनम्।

08 अङ्काः

घटकम्-4: भाषाविज्ञानम्—

16 अङ्काः

संस्कृतभाषा (वैदिकी लौकिकी च)। **अर्थविज्ञानम्—** अर्थपरिवर्तनस्य कारणानि दिशश्च।

ध्वनिविज्ञानम्— उच्चारणावयवाः तेषां प्रकार्याणि च; ध्वनीनां ध्वन्यात्मकं वर्गीकरणम्।

रूपविज्ञानम्— शब्दनिर्माणम्; शब्दानां तत्त्वानि; धातुः प्रत्ययश्च। **वाक्यविज्ञानम्—** पदक्रमः।

टिप्पण्यः :-

(क) प्रश्नपत्रे **पञ्च (5)** अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति। तत्र **प्रथमप्रश्ने घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य चत्वारः**

(4) विकल्परहिताः (अनिवार्याः) संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते। अन्ये प्रश्नाः क्रमशः

प्रथम-द्वितीय-तृतीय-चतुर्थ-घटकसम्बद्धाः भविष्यन्ति।

(ख) व्याख्यात्मकप्रश्नेषु **50%** अंशः आलोचनात्मकप्रश्नेषु च **100%** अंशः **वैकल्पिकः** भवेत्।

(ग) तृतीयघटकाश्रितः **चतुर्थः प्रश्नः संस्कृतमाध्यमेन** एव समाधेयः अन्यथा सर्वथा अङ्कहानिः भविष्यति। **अन्ये प्रश्नाः** संस्कृत/हिन्दी/आङ्ग्लभाषामाध्यमानां केनापि एकेन माध्यमेन समाधातुं शक्यन्ते।

प्रश्नपत्रनिर्माणविधिः

1. प्रश्नपत्रस्य निर्माणं **संस्कृतमाध्यमेन** भवेत्।

2. प्रश्नपत्रे **पञ्च (5)** अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति।

3. प्रश्नानाम् अङ्कानां च विभाजनम् अधोलिखितरूपेण भविष्यति—

I. प्रथमः प्रश्नः—अयं (प्रथमः) प्रश्नः **घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य** भवेत्। अस्मिन् प्रश्ने **चत्वारः (4)** विकल्परहिताः (अनिवार्याः) संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते। (4X4=16अङ्काः)

II. द्वितीयः प्रश्नः (प्रथमघटकाश्रितः)—

(क) प्रथमघटकोक्तप्रकरणसम्बद्धं **सूत्रद्वयं** सोदाहरणं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् **सूत्रचतुष्टयं** प्रदास्यते। (2X4=8अङ्काः)

(ख) प्रथमघटकोक्तप्रकरणसम्बद्धस्य **पदद्वयस्य** प्रमुखसूत्रोल्लेखपूर्वकं रूपसिद्धिप्रक्रियां लिखितुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् **पदचतुष्टयं** प्रदास्यते। (2X4=8अङ्काः)

III. तृतीयः प्रश्नः (द्वितीयघटकाश्रितः)—

(क) द्वितीयघटकोक्तप्रकरणसम्बद्धं **सूत्रद्वयं** सोदाहरणं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् **सूत्रचतुष्टयं** प्रदास्यते। (2X4=8अङ्काः)

(ख) द्वितीयघटकोक्तप्रकरणसम्बद्धस्य **पदद्वयस्य** प्रमुखसूत्रोल्लेखपूर्वकं रूपसिद्धिप्रक्रियां लिखितुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् **पदचतुष्टयं** प्रदास्यते। (2X4=8अङ्काः)

IV. चतुर्थः प्रश्नः (तृतीयघटकाश्रितः)–

(क) तृतीयघटकोक्तप्रकरणसम्बद्धं सूत्रद्वयं संस्कृतमाध्यमेन सोदाहरणं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् सूत्रचतुष्टयं प्रदास्यते। (2X4=8अङ्काः)

(ख) तृतीयघटकोक्तप्रकरणानुसारेण पदद्वयस्य सूत्रोल्लेखपूर्वकं संस्कृतमाध्यमेन कारक-विभक्ति-प्रतिपादनाय यथानिर्दिष्टग्रन्थात् चत्वारि अधोरेखाङ्कितानि पदानि प्रदास्यन्ते। (2X4=8अङ्काः)

V. पञ्चमः प्रश्नः (चतुर्थघटकाश्रितः)– चतुर्थघटकान्तर्गतपाठ्यक्रमसम्बद्धं समीक्षात्मकं प्रश्नद्वयं समाधातुं प्रश्नचतुष्टयं प्रदास्यते। (2X8=16अङ्काः)

अनुशासितग्रन्थाः

1. लघुसिद्धान्तकौमुदी, वरदराज, व्याख्या० भीमसेन शास्त्री, भैमी प्रकाशन, दिल्ली।
2. लघुसिद्धान्तकौमुदी, व्याख्या० आद्याप्रसाद मिश्र, अक्षयवट प्रकाशन, इलाहाबाद।
3. लघुसिद्धान्तकौमुदी, व्याख्या० श्रीधरानन्द शास्त्री घिल्डियाल, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली।
4. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (पूर्वार्द्ध), भट्टोजिदीक्षित, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली।
5. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (1-2 भाग), व्याख्या० गोपालदत्त पाण्डेय, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
6. कारक-प्रकरण (सिद्धान्तकौमुदीस्थ), सम्पा० तथा व्याख्या० श्रीनिवास शास्त्री, साहित्य भण्डार, मेरठ।
7. भाषा और भाषिकी, देवीशंकर द्विवेदी, हरियाणा साहित्य अकादमी, चण्डीगढ़।
8. पदपदार्थसमीक्षा, बलदेव सिंह, कुरुक्षेत्र विश्वविद्यालय, कुरुक्षेत्र।
9. सामान्य भाषा-विज्ञान, बाबूराम सक्सेना।
10. Introduction to Comparative Philology, P.D. Gune, Pune.
11. Transformational Grammar, Ratford, A., Cambridge Univ. Press, 1988.
12. Introduction to Linguistics, Ratford, A. et. al., Cambridge Univ. Press, 1999.
13. (a) Introduction to Theoretical Linguistics, Lyons, John, 1968.
(b) Linguistic Semantics, Lyons, John, Cambridge Univ. Press, 1995
14. General Linguistics, An Introductory Survey-Robins, R. H., Indiana Press, Bloomington, 1964.
15. An Introduction to the Science of Meaning, Oxford Blackwell, Semantics, 1962.
16. Sanskrit Syntax, J.S. Speijer, Motilal Banarasidass, Delhi.
17. An Introduction to Language, Fromkin, V. and R. Rodman, New York etc. Harcourt, Brace Jovenovich College Publishers, 1988, 1992.
18. The Principles of Semantics, Blackwell, Ullmann, Stephen, 1957.
19. Semantic Analysis, Ithaca, N.Y.-Ziff, Paul, Cornell University Press, 1960.
20. Linguistics, An Introduction to Language and Communication-Akmaijan, A.R. Demers and R. Hamish, Cambridge Mass, MIT Press, 1979.

COURSE CODE : SKT-HC-203**अष्टमपत्रम् : भारतीयदर्शनम् (2)****Paper-VIII : Bharatiyadarshanam (2)**

L	T	P	Credits
4	2	-	4

पूर्णाङ्कः 80

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्कः 20

समयः 3 होराः (3 Hours)

घटकम्-1: लौगाक्षिभास्करः, अर्थसङ्ग्रहः : संस्कृतमाध्यमेन निबन्धात्मकाः प्रश्नाः।

16 अङ्काः

घटकम्-2: अर्थसङ्ग्रहः : पङ्क्तिव्याख्या।

16 अङ्काः

घटकम्-3: सदानन्दयोगीन्द्रः, वेदान्तसारः : निबन्धात्मकाः प्रश्नाः।

16 अङ्काः

घटकम्-4: वेदान्तसारः : पङ्क्तिव्याख्या।

16 अङ्काः

टिप्पण्यः :-

(क) प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति। तत्र प्रथमप्रश्ने घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य चत्वारः (4) विकल्परहिताः (अनिवार्याः) संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते। अन्ये प्रश्नाः क्रमशः प्रथम-द्वितीय-तृतीय-चतुर्थ-घटकसम्बद्धाः भविष्यन्ति।

(ख) व्याख्यात्मकप्रश्नेषु 50% अंशः आलोचनात्मकप्रश्नेषु च 100% अंशः वैकल्पिकः भवेत्।

(ग) प्रथमघटकाश्रितः द्वितीयः प्रश्नः संस्कृतमाध्यमेन एव समाधेयः अन्यथा सर्वथा अङ्कहानिः भविष्यति। अन्ये प्रश्नाः संस्कृत/हिन्दी/आङ्ग्लभाषामाध्यमानां केनापि एकेन माध्यमेन समाधातुं शक्यन्ते।

प्रश्नपत्रनिर्माणविधिः

1. प्रश्नपत्रस्य निर्माणं संस्कृतमाध्यमेन भवेत्।

2. प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति।

3. प्रश्नानाम् अङ्कानां च विभाजनम् अधोलिखितरूपेण भविष्यति-

I. प्रथमः प्रश्नः -अयं (प्रथमः) प्रश्नः घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य भवेत्। अस्मिन् प्रश्ने चत्वारः (4) विकल्परहिताः (अनिवार्याः) संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते। (4X4=16अङ्काः)

II. द्वितीयः प्रश्नः (प्रथमघटकाश्रितः)- यथानिर्दिष्टग्रन्थम् आश्रित्य संस्कृतमाध्यमेन एकं निबन्धं लिखितुं निबन्धद्वयं प्रदास्यते। (16अङ्काः)

III. तृतीयः प्रश्नः (द्वितीयघटकाश्रितः)- सप्रसङ्गं पङ्क्तिद्वयं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् पङ्क्तित्रयं प्रदास्यते।

(2X8=16अङ्काः)

IV. चतुर्थः प्रश्नः (तृतीयघटकाश्रितः)- यथानिर्दिष्टग्रन्थम् आश्रित्य एकं निबन्धं लिखितुं निबन्धद्वयं प्रदास्यते।

(16अङ्काः)

V. पञ्चमः प्रश्नः (चतुर्थघटकाश्रितः)- सप्रसङ्गं पङ्क्तिद्वयं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् पङ्क्तित्रयं प्रदास्यते।

(2X8=16अङ्काः)

अनुशासितग्रन्थाः

1. अर्थसंग्रह, सम्पा० तथा व्याख्या० वाचस्पति उपाध्याय, चौखम्बा ओरियण्टलिया।
2. अर्थसंग्रहः, व्याख्या० दयाशङ्कर शास्त्री, कानपुर।
3. अर्थसंग्रहः, व्याख्या० सत्यप्रकाश शर्मा, साहित्य भण्डार, मेरठ।
4. Arthasaṅgraha, Eng. Tr. A.B. Gajendragadkar and R.D. Karmarkar, Motilal Banarsidass, Delhi.
5. Arthasaṅgraha, Eng. Tr. G. Thibaut, Delhi.
6. वेदान्तसार, व्याख्या० बदरीनाथ शुक्ल, वाराणसी।
7. वेदान्तसार, सम्पा० तथा व्याख्या० राममूर्ति शर्मा, दिल्ली।
8. वेदान्तसार, व्याख्या० गजानन शास्त्री मुसलगाँवकर, वाराणसी।
9. वेदान्तसार, सम्पा० तथा व्याख्या० डॉ० आद्याप्रसाद मिश्र, अक्षयवट प्रकाशन, इलाहाबाद।
10. Vedāntasāra, Eng. Tr. M. Hiriyanna.
11. Vedāntasāra, Eng. Tr. Swami Nikhilananda.

**

COURSE CODE : SKT-HC-204**नवमपत्रम् : काव्यम् काव्यशास्त्रम् च****Paper-IX : Kavyam Kavyashastram Cha**

L	T	P	Credits
4	2	-	4

पूर्णाङ्कः 80

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्कः 20

समयः 3 होराः (3 Hours)

घटकम्-1: बाणभट्टः, कादम्बरी : महाश्वेतावृत्तान्तः, अधोनिर्दिष्टः अंशः –

‘तच्च पवनोद्धृतैरितस्ततः’ इत्यारभ्य ‘कथं कथमिति तमतिचिरं व्यलोकयम्’ इति पर्यन्तम्।

–गद्यांश-व्याख्या।

16 अङ्काः**घटकम्-2:** कालिदासः, मेघदूतम्— पूर्वमेघः, श्लोकाः 34तः समाप्तिपर्यन्तम्—

श्लोकव्याख्या (संस्कृतमाध्यमेन)।

16 अङ्काः**घटकम्-3:** विश्वनाथः, साहित्यदर्पणः –कारिकाव्याख्या, विवेचनात्मकः प्रश्नः च।

–प्रथमः परिच्छेदः। द्वितीयः परिच्छेदः – अभिधानिरूपणम्, कारिका-संख्या 4 पर्यन्तम्।

16 अङ्काः**घटकम्-4:** साहित्यदर्पणः – कारिकाव्याख्या, विवेचनात्मकः प्रश्नः च।

–द्वितीयः परिच्छेदः, लक्षणानिरूपणम् व्यञ्जनानिरूपणम् च (कारिकाः 5–20)।

16 अङ्काः**टिप्पण्यः :-**(क) प्रश्नपत्रे **पञ्च (5)** अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति। तत्र **प्रथमप्रश्ने घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य चत्वारः****(4) विकल्परहिताः (अनिवार्याः) संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते। अन्ये प्रश्नाः क्रमशः**

प्रथम-द्वितीय-तृतीय-चतुर्थ-घटकसम्बद्धाः भविष्यन्ति।

(ख) व्याख्यात्मकप्रश्नेषु **50%** अंशः आलोचनात्मकप्रश्नेषु च **100%** अंशः **वैकल्पिकः** भवेत्।

(ग) द्वितीयघटकाश्रितः तृतीयः प्रश्नः संस्कृतमाध्यमेन एव समाधेयः अन्यथा सर्वथा अङ्कहानिः भविष्यति। अन्ये प्रश्नाः संस्कृत/हिन्दी/आङ्ग्लभाषामाध्यमानां केनापि एकेन माध्यमेन समाधातुं शक्यन्ते।

प्रश्नपत्रनिर्माणविधिः

1. प्रश्नपत्रस्य निर्माणं संस्कृतमाध्यमेन भवेत्।
2. प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति।
3. प्रश्नानाम् अङ्कानां च विभाजनम् अधोलिखितरूपेण भविष्यति—
 - I. प्रथमः प्रश्नः—अयं (प्रथमः) प्रश्नः घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य भवेत्। अस्मिन् प्रश्ने चत्वारः (4) विकल्परहिताः (अनिवार्याः) संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते। (4X4=16अङ्काः)
 - II. द्वितीयः प्रश्नः (प्रथमघटकाश्रितः)— सप्रसङ्गं काव्यसौष्टवनिर्देशपूर्वकं गद्यांशद्वयं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थाद् गद्यांशत्रयं प्रदास्यते। (2X8=16अङ्काः)
 - III. तृतीयः प्रश्नः (द्वितीयघटकाश्रितः)— सप्रसङ्गं श्लोकद्वयं संस्कृतमाध्यमेन व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् श्लोकत्रयं प्रदास्यते। (2X8=16अङ्काः)
 - IV. चतुर्थः प्रश्नः (तृतीयघटकाश्रितः)— सप्रसङ्गं कारिकाद्वयं व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् कारिकात्रयं प्रदास्यते।
अथवा
एकं विवेचनात्मकं प्रश्नं समाधातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थसम्बद्धं प्रश्नद्वयं प्रदास्यते। (16अङ्काः)
 - V. पञ्चमः प्रश्नः (चतुर्थघटकाश्रितः)— सप्रसङ्गम् एकां कारिकां व्याख्यातुं यथानिर्दिष्टग्रन्थात् कारिकाद्वयं प्रदास्यते।
अथवा
यथानिर्दिष्टग्रन्थसम्बद्धं विवेचनात्मकम् एकं प्रश्नं समाधातुं प्रश्नद्वयं प्रदास्यते।
अथवा
यथानिर्दिष्टग्रन्थात् सप्रसङ्गं व्याख्यातुम् एका कारिका तद्विकल्पे च समाधातुम् एकः विवेचनात्मकः प्रश्नः प्रदास्यते। (16अङ्काः)

अनुशासितग्रन्थाः

1. कादम्बरी, महाश्वेतावृत्तान्तः, सम्पा० आचार्यः रामनाथः शर्मा, राजेन्द्रकुमारः शास्त्री च, साहित्यभण्डारम्, मेरठनगरम्, पञ्चमसंस्करणम्, 2001
2. कादम्बरी, महाश्वेतावृत्तान्त, सम्पा० आचार्य कपिलदेव गिरि, वाराणसी।
3. कादम्बरी : एक सांस्कृतिक अध्ययन, डॉ० वासुदेवशरण अग्रवाल।
4. बाणभट्ट का साहित्यिक अनुशीलन, अमरनाथ पाण्डेय।
5. साहित्यदर्पण, सम्पा० पी०वी० काणे, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली।
6. साहित्यदर्पण, व्याख्या० कृष्णमोहन शास्त्री।
7. साहित्यदर्पण, सम्पा० शालिग्राम शास्त्री, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली।

COURSE CODE : SKT-HC-205**दशमपत्रम् : धर्मतन्त्रागमः (2)****Paper-X : Dharmatantragamah (2)**

L	T	P	Credits
4	2	-	4

पूर्णाङ्कः 80

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्कः 20

समयः 3 होराः (3 Hours)

घटकम्-1: श्रीक्षेमराजः, प्रत्यभिज्ञाहृदयम्।

16 अङ्काः

घटकम्-2: ब्रह्मसंहिता, पञ्चमोऽध्यायः।

16 अङ्काः

घटकम्-3: आचार्यशङ्करः, सौन्दर्यलहरी : 1-50 पद्यानि

16 अङ्काः

घटकम्-4: आचार्यशङ्करः, सौन्दर्यलहरी : 51-100 पद्यानि (संस्कृतमाध्यमेन)

16 अङ्काः

टिप्पण्यः :-

(क) प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति। तत्र प्रथमप्रश्ने घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रममाश्रित्य चत्वारः

(4) विकल्परहिताः (अनिवार्याः) संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते। अन्ये प्रश्नाः क्रमशः प्रथम-द्वितीय-तृतीय-चतुर्थ-घटकसम्बद्धाः भविष्यन्ति।

(ख) व्याख्यात्मकप्रश्नेषु 50% अंशः आलोचनात्मकप्रश्नेषु च 100% अंशः वैकल्पिकः भवेत्।

(ग) चतुर्थघटकाश्रितः पञ्चमः प्रश्नः संस्कृतमाध्यमेन एव समाधेयः अन्यथा सर्वथा अङ्कहानिः भविष्यति। अन्ये प्रश्नाः संस्कृत/हिन्दी/आङ्ग्लभाषामाध्यमानां केनापि एकेन माध्यमेन समाधातुं शक्यन्ते।

प्रश्नपत्रनिर्माणविधिः

1. प्रश्नपत्रस्य निर्माणं संस्कृतमाध्यमेन भवेत्।

2. प्रश्नपत्रे पञ्च (5) अनिवार्याः प्रश्नाः भविष्यन्ति।

3. प्रश्नानाम् अङ्कानां च विभाजनम् अधोलिखितरूपेण भविष्यति-

- I. प्रथमः प्रश्नः (घटकचतुष्टयगतपाठ्यक्रमाश्रितः)- अस्मिन् प्रश्ने चत्वारः (4) विकल्परहिताः (अनिवार्याः) संक्षिप्तोत्तरप्रश्नाः संस्कृत/हिन्दी/आङ्ग्लभाषामाध्यमानां केनापि एकेन माध्यमेन समाधातुं प्रदास्यन्ते। (4X4=16अङ्काः)
- II. द्वितीयः प्रश्नः (प्रथमघटकाश्रितः)- यथानिर्दिष्टपाठ्यक्रमम् आश्रित्य एकं प्रश्नं संस्कृत/हिन्दी/आङ्ग्लभाषामाध्यमानां केनापि एकेन माध्यमेन समाधातुं प्रश्नद्वयं प्रदास्यते। (16अङ्काः)
- III. तृतीयः प्रश्नः (द्वितीयघटकाश्रितः)- यथानिर्दिष्टपाठ्यक्रमम् आश्रित्य पाठांशद्वयं सप्रसङ्गं व्याख्यातुं पाठांशत्रयं प्रदास्यते। (2X8=16अङ्काः)
- IV. चतुर्थः प्रश्नः (तृतीयघटकाश्रितः)- यथानिर्दिष्टपाठ्यक्रमम् आश्रित्य निबन्धात्मकं प्रश्नद्वयं समाधातुं प्रश्नचतुष्टयं प्रदास्यते। (16अङ्काः)
- V. पञ्चमः प्रश्नः (चतुर्थघटकाश्रितः)- यथानिर्दिष्टपाठ्यक्रमम् आश्रित्य पाठांशद्वयं सप्रसङ्गं संस्कृतमाध्यमेन व्याख्यातुं पाठांशत्रयं प्रदास्यते। (2X8=16अङ्काः)

M.A. Sanskrit (Previous), 1st & 2nd Semester

Choice Based Credit System

(w.e.f. Session 2016-2017)

अनुशासितग्रन्थाः

1. प्रत्यभिज्ञाहृदयम्, अनु० व्याख्या० सम्पा० जयदेव सिंह, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली-110 007
2. प्रत्यभिज्ञाहृदयम् ('तत्त्वबोधिनी' हिन्दी टीका तथा अनुवाद सहित), अनु० शिवशंकर अवस्थी, काशी।
3. Dimitri Semenov, Pratyabhijñāhṛdayam of Kṣemarāja – The Essence of Self-Recognition/Introduction.
4. Śrī Brahma-Saṁhitā (Chapter-5), Tr. & Purport by Bhaktisiddhānta Saraswati Goswami Ṭhākura, Bhaktivedanta Book Trust, Bombay, 1991
5. श्रीब्रह्मसंहिता, श्रीजीवगोस्वामिकृतटीकासहिता, मद्रास, 1958
6. सौन्दर्यलहरी, श्रीशङ्कराचार्यविरचिता, लक्ष्मीधराव्याख्यासहिता, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वाराणसी, 2007
7. सौन्दर्यलहरी, व्याख्या-हरिहरप्रसाद त्रिपाठी, चौखम्बा संस्कृत सीरीज ऑफिस, वाराणसी, 2005
8. शीतला प्रसाद पाण्डेय, वैखानस आगम : एक अध्ययन, कला प्रकाशन, वाराणसी, 2011

एम० ए० संस्कृतम् (प्रथमं वर्षम्), द्वितीयं सत्रम्
(2016-2017 शैक्षिकसत्रतः)

M. A. SANSKRIT (PREVIOUS), SECOND SEMESTER
(w.e.f. Academic Session : 2016-2017)

COURSE CODE : SKT-HC-206

VIVA-VOCE (मौखिकी परीक्षा)

पूर्णाङ्कः (Maximum Marks): 50

Credits: 2

टिप्पणी : एम०ए० (संस्कृतम्)-द्वितीयसत्रस्य पाठ्यक्रमसमाप्तेः अनन्तरं प्रथमद्वितीयसत्रयोः अधीतं पाठ्यक्रमम् आश्रित्य छात्राणां संस्कृतमाध्यमेन मौखिकी परीक्षा आयोजयिष्यते।

Note:- Viva-Voce of the students, based on the syllabus covered in their 1st and 2nd Semester courses, will be conducted through Sanskrit medium after the completion of the syllabus of M.A. Sanskrit, Second Semester.

CHOICE BASED CREDIT SYSTEM**Open Elective****COURSE CODE: SKT-OE-207****प्राचीनभारतीयसंस्कृतिः, दर्शनं भाषाविज्ञानं च (1)****Prācīnabhāratīyasamskr̥tiḥ, Darśanaṁ Bhāṣāvijñānaṁ Ca (1)**

L	T	P	Credits
4	0	-	2

अङ्काः 40

आन्तरिकमूल्याङ्कनाङ्काः 10

योगः 50

समयः 3 होराः

घटकम्-1:	(क) यजुर्वेदः (34. 1-6) - शिवसंकल्पसूक्तम् (ख) तैत्तिरीयोपनिषद् - शिक्षावल्ली (अनुशासनोपनिषद्) - व्याख्यामात्रम्।	4 अङ्काः 4 अङ्काः
घटकम्-2:	भारतीयनैतिकशिक्षा - नीतिशतकम् : 1 - 50 श्लोकाः - व्याख्या आलोचनात्मकप्रश्नः च।	8 अङ्काः
घटकम्-3:	भगवद्गीता, तृतीयाध्यायः, कर्मयोगः : व्याख्या आलोचनात्मकप्रश्नः च।	8 अङ्काः
घटकम्-4:	सामान्यभाषाविज्ञानम् - (क) वर्णमाला (संस्कृत-ध्वनयः - स्वराः व्यञ्जनानि च)। (ख) वर्णानाम् उच्चारणस्थानानि प्रयत्नाः च। (ग) भाषाविज्ञानस्य सामान्यपरिचयः, भाषायाः विशेषताः, भाषापरिवर्तनस्य कारणानि, अर्थपरिवर्तनस्य कारणानि।	8 अङ्काः

टिप्पण्यः :-

1. आन्तरिकमूल्याङ्कनाय सत्रपरीक्षा भविष्यति। तत्र 10 अङ्काः निर्धारिताः।
2. परीक्षायाः माध्यमः संस्कृतम् अथवा हिन्दी अथवा आंग्लभाषा भविष्यति।
3. प्रश्नपत्रे पञ्च (5) प्रश्नाः प्रदास्यन्ते। प्रथमप्रश्ने चतुर्णां घटकानाम् आधारेण लघूत्तराः चत्वारः (4) विकल्परहिताः (अनिवार्याः) प्रश्नाः प्रक्ष्यन्ते। अस्मिन् प्रश्ने 8 अङ्काः भविष्यन्ति। अन्ये चत्वारः (4) प्रश्नाः क्रमशः प्रथम-द्वितीय-तृतीय-चतुर्थघटकाधारिताः भविष्यन्ति। एषु प्रतिप्रश्नं 8 अङ्काः भविष्यन्ति।
4. व्याख्यात्मकप्रश्नेषु 50% अंशः, आलोचनात्मकप्रश्नेषु च 100% अंशः वैकल्पिको भविष्यति।

प्रश्नपत्रनिर्माणविधिः

1. प्रश्नपत्रस्य निर्माणं सरलसंस्कृतभाषया भविष्यति।
2. प्रश्नपत्रे पञ्च (5) प्रश्नाः प्रदास्यन्ते।

3. प्रश्नानाम् अङ्कानां च विभाजनं निम्नरूपेण भविष्यति :-
- I. प्रथमः प्रश्नः - अस्मिन् प्रश्ने चतुर्णां घटकानां पाठ्यक्रमस्य आधारेण चत्वारः (4) विकल्परहिताः (अनिवार्याः) लघूत्तरप्रश्नाः प्रदास्यन्ते। 8 अङ्काः
- II. द्वितीयः प्रश्नः - (क) प्रथमघटकस्य क-भागे निर्धारितस्य पाठांशस्य मन्त्रद्वयं दत्त्वा एकस्य मन्त्रस्य व्याख्या प्रक्ष्यते। 4 अङ्काः
(ख) प्रथमघटकस्य ख-भागे निर्धारितस्य ग्रन्थस्य पाठांशद्वयं दत्त्वा एकस्य पाठांशस्य व्याख्या प्रक्ष्यते। 4 अङ्काः
- III. तृतीयः प्रश्नः - (क) द्वितीयघटके निर्धारितस्य ग्रन्थस्य श्लोकद्वयं दत्त्वा एकस्य श्लोकस्य व्याख्या प्रक्ष्यते। 4 अङ्काः
(ख) द्वितीयघटके निर्धारिताद् ग्रन्थाद् एकस्य श्लोकांशस्य आलोचनां लिखितुं श्लोकांशद्वयं प्रदास्यते। 4 अङ्काः
- IV. चतुर्थः प्रश्नः - (क) तृतीयघटके निर्धारितस्य ग्रन्थस्य श्लोकद्वयं दत्त्वा एकस्य श्लोकस्य व्याख्या प्रक्ष्यते। 4 अङ्काः
(ख) तृतीयघटके निर्धारिताद् ग्रन्थाद् एकस्य श्लोकांशस्य आलोचनां लिखितुं श्लोकांशद्वयं प्रदास्यते। 4 अङ्काः
- V. पञ्चमः प्रश्नः - चतुर्थघटके निर्धारितविषयाणाम् आधारेण प्रश्नद्वयं दत्त्वा एकस्य प्रश्नस्य उत्तरं प्रक्ष्यते। 8 अङ्काः

अनुशंसितग्रन्थाः -

1. उव्वट-महीधर, शुक्लयजुर्वेदभाष्य, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली।
2. स्वामी दयानन्द सरस्वती, यजुर्वेदभाष्य, सम्पा० ब्रह्मदत्त जिज्ञासु, रामलाल कपूर ट्रस्ट, सोनीपत (हरियाणा)।
3. तैत्तिरीयोपनिषद्, हिन्दी व्याख्याकार-स्वामी प्रखर प्रज्ञानन्द सरस्वती, काशी।
4. भर्तृहरि, नीतिशतक, सम्पादक एवं हिन्दी व्याख्याकार-जनार्दन शास्त्री पाण्डेय, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली।
5. नीतिशतकम्, 'नीतिपथ' हिन्दी व्याख्याकार-राजेश्वर शास्त्री मुसलगाँवकर, चौखम्भा, वाराणसी।
6. नीतिशतकम्, सम्पा० एवं व्याख्या० डॉ० राजेश्वर प्रसाद मिश्र, अक्षयवट प्रकाशन, 26 बलरामपुर हाउस, इलाहाबाद।
7. श्रीमद्भगवद्गीता (हिन्दी अनुवाद सहित), गीता प्रैस, गोरखपुर।
8. श्रीकृष्ण त्रिपाठी, श्रीमद्भगवद्गीता (द्वितीय, तृतीय एवं चतुर्थ अध्याय)।
9. Radhakrishnan, Gītā.
10. देवीदत्त शर्मा, भाषिकी और संस्कृत भाषा, हरियाणा साहित्य अकादमी, चण्डीगढ़, 1990
11. कपिलदेव द्विवेदी, भाषा-विज्ञान एवं भाषा-शास्त्र, विश्वविद्यालय प्रकाशन, चौक, वाराणसी।
12. कर्णसिंह, भाषाविज्ञान, साहित्य भण्डार, मेरठ।
13. Burrow, T. : The Sanskrit Language.
14. Gune, P.D. : An Introduction to Comparative Philology, Oriental Book House, Poona, 1958.

